

**ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО ЛЕКЦІЙНИХ
ЗАНЯТЬ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**Вступ до перекладознавства. Теорія і практика перекладу з англійської
мови**

**для підготовки здобувачів
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти**

Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Спеціальність	035 Філологія
Предметна спеціальність	-
Спеціалізація	035.10 прикладна лінгвістика
Освітня програма	Прикладна лінгвістика (англійська мова)
ННІ	Іноземної філології

УДК 81.25
ББК 81.07

Рекомендовано до друку рішенням вченої ради Житомирського
державного університету імені Івана Франка
від 31 серпня 2023 року (Протокол № 16)

Рецензенти:

Жуковська Вікторія – кандидат філологічних наук, професор, професор кафедри міжкультурної комунікації та іншомовної освіти Житомирського державного університету імені Івана Франка;

Кришталюк Ганна – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри германських мов і зарубіжної літератури Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка;

Талавіра Наталія – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри германської філології та методики викладання іноземних мов Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.

Мосієнко Олена Володимирівна.

Вступ до перекладознавства. Теорія і практика перекладу з англійської мови: Інструктивно-методичні матеріали до лекційних занять. Житомир, 2023. 20 с.

Інструктивно-методичні матеріали до лекційних занять укладено для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 03 Гуманітарні науки, спеціальності 035.10 Прикладна лінгвістика.

© Мосієнко О.В.
© Житомирський державний університет імені Івана Франка

Вступ	4
Завдання для самостійної роботи №1. Тема: Переклад в сучасному світі.	9
Завдання для самостійної роботи №2. Тема: Слово в теорії перекладу.	11
Завдання для самостійної роботи №3. Тема: Види перекладу. Усний і письмовий переклад.	13
Завдання для самостійної роботи №4. Тема: Проблема перекладацької еквівалентності. Адекватність та еквівалентність.	15
Завдання для самостійної роботи №5. Тема: Лексичні аспекти перекладу.	17
Рекомендована література	19

Вступ

Мета вивчення освітньої компоненти: теоретична та практична підготовка висококваліфікованих фахівців у галузі перекладу, які володіють знаннями про місце перекладу в сучасному світі, лексичні та граматичні перекладацькі трансформації, види перекладу.

Основними завданнями вивчення освітньої компоненти є:

- надання здобувачам вищої освіти знань про особливості застосування лексико-граматичних перекладацьких трансформацій для здійснення адекватного перекладу;
- оволодіння навичками теорії перекладу, особливостями відтворення речення при перекладі з української мови на англійську.
- ознайомлення здобувачів вищої освіти із особливостями перекладу безособових та неозначено-особових речень.

Компетентності та програмні результати навчання:

Компетентності

Змістовно освітня компонента спрямована на формування здобувачами вищої освіти здатності розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі 03 Гуманітарні науки професійної діяльності.

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 4. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 5. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 6. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 7. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 8. Здатність працювати в команді та автономно.

ЗК 9. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК 10. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 11. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 12. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 13. Здатність проведення досліджень на належному рівні.

СК 1. Усвідомлення структури філологічної науки та її теоретичних основ.

СК 2. Здатність використовувати в професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні.

СК 3. Здатність використовувати в професійній діяльності знання з теорії та історії мов, що вивчаються.

СК 4. Здатність аналізувати діалектні та соціальні різновиди мов, що вивчаються, описувати соціолінгвальну ситуацію.

СК 5. Здатність використовувати в професійній діяльності системні знання про основні періоди розвитку літератури, що вивчається, від давнини до XXI століття, еволюцію напрямів, жанрів і стилів, чільних представників та художні явища, а також знання про тенденції розвитку світового літературного процесу та української літератури.

СК 6. Здатність вільно, гнучко й ефективно використовувати мови, що вивчаються, в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і регістрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у різних сферах життя.

СК 7. Здатність до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації мовних, літературних, фольклорних фактів, інтерпретації та перекладу тексту (за спеціалізацією прикладна лінгвістика).

СК 8. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань.

СК 9. Усвідомлення засад і технологій створення текстів різних жанрів і стилів державною та іноземними мовами.

СК 10. Здатність здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний (за спеціалізацією прикладна лінгвістика) аналіз текстів різних стилів і жанрів.

СК 11. Здатність до надання консультацій з дотримання норм літературної мови та культури мовлення.

СК 12. Здатність до організації ділової комунікації.

СК 13. Здатність застосовувати методи та прийоми наукового спілкування іноземними мовами для розв'язання професійних завдань у руслі сучасних тенденцій прикладної лінгвістики.

СК 14. Здатність розуміти значення всіх підсистем мови для вироблення вмінь аналізувати мовні одиниці, визначати їх взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють.

СК 15. Здатність розуміти сутність і соціальне значення майбутньої професії, основних проблем лінгвістичних, математичних та дисциплін інформаційних технологій, що визначають прикладну лінгвістику як окрему філологічну спеціалізацію у взаємозв'язку цілісної системи міждисциплінарних зв'язків.

СК 20. Уміти створювати й редагувати тексти різних стилів, жанрів, типів мовлення, з урахуванням інформаційних технологій.

СК 23. Усвідомлення важливості розвитку та поглиблення співробітництва між Україною та Європейським Союзом у сфері професійної діяльності.

Програмні результати навчання

ПР 1. Вільно спілкуватися з професійних питань із фахівцями та нефахівцями державною та іноземними мовами усно й письмово, використовувати їх для організації ефективної міжкультурної комунікації.

ПР 2. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.

ПР 3. Організовувати процес свого навчання й самоосвіти.

ПР 4. Розуміти фундаментальні принципи буття людини, природи, суспільства.

ПР 5. Співпрацювати з колегами, представниками інших культур та релігій, прибічниками різних політичних поглядів тощо.

ПР 6. Використовувати інформаційні й комунікаційні технології для вирішення складних спеціалізованих задач і проблем професійної діяльності.

ПР 7. Розуміти основні проблеми філології та підходи до їх розв'язання із застосуванням доцільних методів та інноваційних підходів.

ПР 8. Знати й розуміти систему мови, загальні властивості літератури як мистецтва слова, історію мови і літератури, що вивчаються, і вміти застосовувати ці знання у професійній діяльності.

ПР 9. Характеризувати діалектні та соціальні різновиди мов, що вивчаються, описувати соціолінгвальну ситуацію.

ПР 10. Знати норми літературної мови та вміти їх застосовувати у практичній діяльності.

ПР 11. Знати принципи, технології і прийоми створення усних і письмових текстів різних жанрів і стилів державною та іноземними мовами.

ПР 12. Аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють.

ПР 13. Аналізувати й інтерпретувати твори української та зарубіжної художньої літератури й усної народної творчості, визначати їхню специфіку й місце в літературному процесі за спеціалізацією прикладна лінгвістика.

ПР 14. Використовувати мови, що вивчаються, в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і реєстрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у побутовій, суспільній, навчальній, професійній, науковій сферах життя.

ПР 15. Здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний аналіз текстів різних стилів і жанрів.

ПР 16. Знати й розуміти основні поняття, теорії та концепції прикладної лінгвістики, уміти застосовувати їх у професійній діяльності.

ПР 17. Збирати, аналізувати, систематизувати й інтерпретувати факти мови й мовлення й використовувати їх для розв'язання складних задач і проблем у спеціалізованих сферах професійної діяльності та/або навчання.

ПР 18. Мати навички управління комплексними діями або проектами при розв'язанні складних проблем у професійній діяльності в галузі спеціалізації прикладна лінгвістика та нести відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах.

ПР 19. Мати навички участі в наукових та/або прикладних дослідженнях у галузі філології.

ПР 26. Розуміти і реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Завдання для самостійної роботи №1

Тема: Переклад в сучасному світі

План

1. Визначення поняття переклад
2. Особливості процесу перекладу
3. Галузі перекладознавства
4. Роль перекладу для людства. Культурні та мовні бар'єри
5. Моделі перекладу

Питання для самостійного вивчення:

1. Дві тенденції у перекладі: дослівний переклад та переклад за змістом.
2. Суперечка про перекладність: причини виникнення, сутність, сучасне наукове трактування.
3. Передумови виникнення теоретичного перекладознавства як науки.
4. Подолання міжкультурних бар'єрів.

Питання для самоаналізу та самоперевірки:

1. Що сприяло становленню перекладознавства як самостійної науки?
2. Що входить до складу перекладацької компетенції?
3. В чому полягає особливість процесу перекладу?
4. Про які протиставлення у процесі перекладу писав Теодор Сейворі?
5. Що є об'єктом дослідження спеціальних теорій перекладу?
6. Яку роль відіграє переклад у процесах комунікації?
7. Які переваги та недоліки машинного перекладу?
8. Які моделі перекладу розрізняють у сучасному перекладознавстві?

Рекомендована література:

1. Карабан В. І., Мейс Дж. Теорія і практика перекладу з української мови на англійську мову : посіб.-довід. Вінниця : Нова кн., 2003. 608 с.

2. Корунець І. В. Вступ до перекладознавства : навч. посіб. Вінниця : Нова книга, 2008. 510 с.
3. Ребрій О. В. Основи перекладацького скоропису : навчальний посібник. Вінниця : Нова кн., 2006. 152 с.
4. Ребрій О. В. Переклад англomовної громадсько-політичної літератури. Європейський Союз та інші міжнародні політичні, економічні, фінансові та військові організації : навчальний посібник для студ. вищ. закл. освіти. : Нова книга, 2017. 262 с.
5. Черноватий Л.М., Ребрій О. В. Переклад англomовних науково-технічних текстів: енергія, природні ресурси, транспорт : навчальний посібник для студ. вищ. закл. освіти. : Нова книга, 2009. 239 с.

Завдання для самостійної роботи №2

Тема: Слово в теорії перекладу

План

1. Підходи до трактування поняття слова.
2. Інформативний об'єм слова.
3. Екстралінгвістична і лінгвістична інформація.
4. Види екстралінгвістичної інформації.
5. Види лінгвістичної інформації. Константна і okazіональна інформація.
6. Види okazіональної інформації.

Питання для самостійного вивчення

1. Проблема визначення слова.
2. Поняття і слово, зміст і обсяг поняття.
3. Види інформації.
4. Okazіональні й узуальні конотативні значення слова.
5. Okazіональні сполучення слів публіцистичного мовлення.

Питання для самоаналізу та самоперевірки:

1. Що таке мовний знак? Проаналізуйте його особливості.
2. Як відбувається зв'язок між планом висловлення та планом змісту в процесі екстеріоризації мовного знака?
3. Прокоментуйте поняття внутрішньої форми знака.
4. У чому проявляється відмінність між перекладом та інтерпретацією?
5. Прокоментуйте розуміння художньої інтерпретації.

Рекомендована література:

1. Карабан В. І., Мейс Дж. Теорія і практика перекладу з української мови на англійську мову : посіб.-довід. Вінниця : Нова кн., 2003. 608 с.
2. Корунець І. В. Вступ до перекладознавства : навч. посіб. Вінниця : Нова книга, 2008. 510 с.

3. Ребрій О. В. Основи перекладацького скоропису : навчальний посібник. Вінниця : Нова кн., 2006. 152 с.
4. Ребрій О. В. Переклад англomовної громадсько-політичної літератури. Європейський Союз та інші міжнародні політичні, економічні, фінансові та військові організації : навчальний посібник для студ. вищ. закл. освіти. : Нова книга, 2017. 262 с.
5. Черноватий Л.М., Ребрій О. В. Переклад англomовних науково-технічних текстів: енергія, природні ресурси, транспорт : навчальний посібник для студ. вищ. закл. освіти. : Нова книга, 2009. 239 с.

Завдання для самостійної роботи №3

Тема: Види перекладу. Усний і письмовий переклад

План

1. Усний послідовний переклад.
2. Синхронний переклад.
3. Синхронізація відео тексту.
4. Переклад з аркушу.
5. Комунальний переклад.
6. Письмовий переклад.
7. Машинний переклад.
8. Особливі види обробки тексту при перекладі.

Питання для самостійного вивчення

1. Специфіка роботи синхроністів.
2. Відомі світові школи перекладачів-синхроністів.
3. Машинний переклад: здобутки і перспективи.
4. Повнота відтворення мовних одиниць при різних видах перекладу.
5. Особливості письмового перекладу поетичних творів.

Питання для самоаналізу та самоперевірки:

1. Які класифікації перекладу існують у сучасному перекладознавстві? Розкрийте суть видів перекладу.
2. Як ви розумієте поняття *послівний/дослівний, підрядковий* переклад?
3. Розкрийте сутність усного послідовного / синхронного/ комунального перекладу.
4. Сучасний стан використання машинного перекладу.
5. Назвіть сфери використання синхронного перекладу.

Рекомендована література:

1. Карабан В. І., Мейс Дж. Теорія і практика перекладу з української мови на англійську мову : посіб.-довід. Вінниця : Нова кн., 2003. 608 с.
2. Корунець І. В. Вступ до перекладознавства : навч. посіб. Вінниця : Нова книга, 2008. 510 с.
3. Мірам Г. Є. Основи перекладу: курс лекцій / Г. Є. Мірам. – К. : Ельга, Ніка-Центр, 2003. – 240 с.
4. Міщенко Л. А. Посібник з художнього перекладу до курсу «Теорія і практика перекладу» / Л. А. Міщенко, О. М. Турченко. – Вінниця : Нова книга, 2003. – 176 с.

Завдання для самостійної роботи №4

Тема: Проблема перекладацької еквівалентності. Адекватність та еквівалентність

План

1. Еквівалентність та відповідність у перекладі.
2. Визначення термінів адекватність та еквівалентність.
3. Еквівалентність і способи її досягнення на рівні мовного знака.
4. Еквівалентність і способи її досягнення на рівні висловлення, повідомлення, опису ситуації та мети комунікації.
5. Типи еквівалентів при перекладі.

Питання для самостійного вивчення:

1. Адекватність та еквівалентність перекладу суспільно-політичних реалій.
2. Проблема адекватності та еквівалентності перекладу видо-часових форм.
3. Еквівалентність перекладу при відображенні функціонально-ситуативного змісту оригіналу.
4. Адекватність та еквівалентність перекладу при відтворенні розмовної лексики.
5. Перекладацька еквівалентність як центральна проблема теорії художнього перекладу.

Питання для самоаналізу та самоперевірки:

1. Поясніть поняття комунікативної рівноцінності вихідного та перекладного текстів.
2. Прокоментуйте погляди різних учених на проблему перекладності / неперекладності.
3. У чому полягає модель процесу перекладу Ю. Найда?
4. Що розуміють під «білими плямами» в перекладі?
5. Які типи перекладу ґрунтуються на принципі відповідності?

Рекомендована література:

1. Амеліна С. Конотативна еквівалентність у перекладі. Філологічні студії. № 11. 2014. С. 5–14.
2. Балахтар В.В., Балахтар К.С. Адекватність та еквівалентність перекладу [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.confcontact.com/20110531/fk-balahtar.htm>
3. Іванова О.В. Перекладацька еквівалентність і способи її досягнення. Режим доступу: <http://naub.oa.edu.ua/2014/perekladatska-ekvivalentnist-i-sposoby-jiji-dosyahnennya>
4. Карабан В. І., Мейс Дж. Теорія і практика перекладу з української мови на англійську мову : посіб.-довід. Вінниця : Нова кн., 2003. 608 с.
5. Корунець І. В. Вступ до перекладознавства : навч. посіб. Вінниця : Нова книга, 2008. 510 с.
6. Мірам Г. Є. Основи перекладу: курс лекцій. К.: Ельга, Ніка-Центр. 2003. 240 с.

Завдання для самостійної роботи №5

Тема: Лексичні аспекти перекладу

План

1. Вибір слова із синонімічного ряду при перекладі
2. Контекстуальні заміни при перекладі
3. Особливості перекладу вільних словосполучень
4. Особливості перекладу фразеологізмів
5. Переклад інтернаціональних слів, термінів та неологізмів.

Питання для самостійного вивчення:

1. В чому полягає специфіка перекладу слів у залежності від вузького і широкого контекстів?
2. Що мається на увазі під ситуацією висловлювання і які фактори її визначають?
3. Як визначаються екстралінгвістичні фактори висловлювання?
4. Які є види словників і як ними користуватися?
5. Переклад ФО, позбавлених образної основи.

Питання для самоаналізу та самоперевірки:

1. Якими способами перекладаються складні слова?
2. Що таке реалії і терміни і які вимоги до їх перекладу?
3. Яка різниця в перекладі інтернаціоналізмів уточних і гуманітарних науках?
4. На чому ґрунтується переклад модельованих неологізмів?
5. У чому полягає різниця між неологізмом і неосемою?
6. Що таке транслітерація і транскрипція?

Рекомендована література:

1. Володіна Т.С., Рудківський О.П. Загальна теорія перекладу для першого

2. (бакалаврського) рівня. Навч.-метод. посібник. К.: Вид. центр КНЛУ. 2017. 296 с.
3. Карабан В. І., Мейс Дж. Теорія і практика перекладу з української мови на англійську мову : посіб.-довід. Вінниця : Нова кн., 2003. 608 с.
4. Корунець І. В. Вступ до перекладознавства : навч. посіб. Вінниця : Нова книга, 2008. 510 с.
5. Литвин І. Перекладознавство. Науковий посібник. Черкаси : Видавництво Ю. А. Чабаненко. 2013. 288 с
6. Мірам Г. Є. Основи перекладу: курс лекцій. К.: Ельга, Ніка-Центр. 2003. 240 с.
7. Основи перекладознавства: Навчальний посібник. За редакцією проф. Нямцу А.Є. Чернівці: Рута. 2008. 312с.
8. Петровська Н. М., Жулінська М. О. Особливості перекладу текстів різних стилів: Посібник. Луцьк, 2008. 150 с.

Рекомендована література

Основна:

1. Карабан В. І., Мейс Дж. Теорія і практика перекладу з української мови на англійську мову : посіб.-довід. Вінниця : Нова кн., 2003. 608 с.
2. Корунець І. В. Вступ до перекладознавства : навч. посіб. Вінниця : Нова книга, 2008. 510 с.
3. Ребрій О. В. Основи перекладацького скоропису : навчальний посібник. Вінниця : Нова кн., 2006. 152 с.
4. Ребрій О. В. Переклад англomовної громадсько-політичної літератури. Європейський Союз та інші міжнародні політичні, економічні, фінансові та військові організації : навчальний посібник для студ. вищ. закл. освіти. : Нова книга, 2017. 262 с.
5. Черноватий Л.М., Ребрій О. В. Переклад англomовних науково-технічних текстів: енергія, природні ресурси, транспорт : навчальний посібник для студ. вищ. закл. освіти. : Нова книга, 2009. 239 с.
6. Черноватий Л.М., Карабан В. І. Переклад англomовної економічної літератури: навчальний посібник для студ. вищ. закл. освіти. : Нова книга, 2010. 272 с.
7. Черноватий Л.М., Карабан В. І. Переклад англomовних текстів засобів інтелектуальної власності: Патенти, знаки для товарів та послуг: навчальний посібник для студ. вищ. закл. освіти. : Нова книга, 2011. 304 с.

Додаткова:

1. Baker M. In other words. (A coursebook in translation). New York: Routledge. 2003. 304 p.
2. Власова Т. І. , Білан Н. І., Тюренкова В. Я. Посібник з теорії та практики перекладу науково-технічної літератури. Днськ: Видавництво ДНУЗТ. 2013.
3. Мірам Г.Е., Дайнеко В.В., Тарануха Л.А., Грищенко М.В., Гон О.М. Основи перекладу: курс лекцій з теорії та практики перекладу для факультетів та

інститутів міжнародних відносин.: навч. посібник для студ. ф-тів ін-тів міжнар. відносин. К.: Ельга. Ніка-Центр. 2002. 240с.

4. Ребрій О. В. Переклад англomовної громадсько-політичної літератури. Європейський Союз та інші міжнародні політичні, економічні, фінансові та військові організації : навчальний посібник для студ. вищ. закл. освіти. : Нова книга, 2009. 239 с.
5. Славова Л. Л. Борисенко Н. Д. Лінгвокультурологічні основи перекладу : навчально-методичний посібник Житомир : Видавництво ЖДУ ім. І. Франка, 2016. 84 с.
6. Швачко С. О. Проблеми синхронного перекладу : навчальний посібник. Вінниця : Фоліант, 2004. 112 с.
7. Драб Н.Л. Common English Usage Problems = Типові проблеми англійського слововживання : навчально-методичний комплекс. Вінниця : Нова книга. 2012. 256 с.
8. Літвіняк О.В. Збірник вправ для занять з усного перекладу: англо-українська мовна пара / Олександра Літвіняк. Вінниця : Нова книга. 2019. 232 с.
9. Науменко Л.П., Гордєєва А.Й. Практичний курс перекладу з англійської мови на українську : навч. посіб. Вінниця : Нова книга. 2011. 136 с.